

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Eva Novacká

Spoznávame históriu mesta Prešov

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Eva Novacká

Kontakt na autora: ZŠ Važecká , Prešov

Názov OPS/OSO: Spoznávame históriu mesta Prešov
Spoznávame architektonické pamiatky

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
VIII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Kredátus Juraj, PhD.

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

regionálna história, dejepisná vychádzka , exkurzia, historické pamiatky, didaktické aplikácie

Anotácia

OPS sa zameriava na vyučovanie regionálnych dejín a ich aplikáciu vo vyučovaní slovenských dejín prostredníctvom spoznávania historických pamiatok mesta Prešov. Cieľom bolo popísať prípravu a priebeh dejepisnej vychádzky, ktorá zabezpečila realizáciu dejepisného obsahu metódami priameho pozorovania objektov a javov historickej skutočnosti, zefektívniť vyučovací proces, zvýšiť vedomostnú úroveň a aktivizovanie všetkých žiakov.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Názov akreditovaného vzdelávacieho programu KV	Číslo akreditovaného vzdelávacieho programu KV
1. Regionálna história v školskom vzdelávacom programe	51/2010 - KV
2. Regionálna výchova - voliteľný predmet v školskom vzdelávacom programe	63/2010 - KV
3. Dejepis v školskom vzdelávacom programe ISCED 2	150/2010 - KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 OPIS OPS Spoznávame históriu mesta Prešov	7
2 REGIONÁLNA HISTÓRIA	9
2.1 Význam regionálnej histórie	10
3 DEJEPISNÉ VYCHÁDZKY A EXKURZIE.....	11
3.1 Druhy vychádzok a exkurzii	11
3.2 Plánovanie a organizácia vychádzok a exkurzii	12
4 REALIZÁCIA DEJEPISNEJ VYCHÁDZKY	15
4.1 Praktická príprava dejepisnej vychádzky	16
4.2 Využitie didaktických aplikácií	28
ZÁVER	33
Zoznam príloh	35

ÚVOD

Dôležitým prvkom vyučovania dejepisu sú regionálne dejiny. Pre regionálne dejiny má mimoriadny význam vzťah k národným a celoštátnym dejinám. Pri preberaní učiva dejepisu v 7. ročníku základnej školy, Slováci v Uhorskom kráľovstve, je potrebné využiť toto učivo aj z hľadiska regionálnych dejín. Ak má žiak získal kladný vzťah k svojej vlasti, národu a ľudu, potrebuje poznať jeho minulosť. Potrebuje poznať aj minulosť svojho mesta a tým vytvárať predpoklady na pestovanie a rozvíjanie citu ku krásam mesta, v ktorom žije. História učíme v celoslovenskom, európskom, alebo svetovom meradle, nepoznáme však často históriu svojho najbližšieho okolia. Preto je nutné pomôcť žiakom uvedomovať si nielen prírodné krásy, ale aj historické pamätihodnosti mesta, kde žijú, za účelom pestovania úcty k svojej vlasti, kraja a k sebe samému.

Z toho dôvodu predkladám v osvedčenej pedagogickej skúsenosti (OPS) námet na dejepisnú vychádzku, prostredníctvom ktorej je spracovaný prehľad o historických pamiatkach v centre mesta Prešov, ktoré žiaci spoznávali pomocou spracovania informácií a následne informovali o svojich zisteniach ako sprievodcovia priamo v historickom centre mesta Prešov. V práci OPS je navrhnutá príprava a realizácia dejepisnej vychádzky, použitie inovatívnych metód, ktoré majú prispieť k poznatkom, aktivite ako aj efektívite edukácie. Práca je rozdelená do štyroch kapitol. V prvej kapitole je charakteristika osvedčenej pedagogickej skúsenosti. V druhej kapitole sú vymedzené teoretické východiská regionálnej histórie. Tretia kapitola je venovaná dejepisnej vychádzke a exkurzii. Štvrtá kapitola je zameraná na realizáciu dejepisnej vychádzky v historickom centre mesta Prešov. Obsahom štvrtej kapitoly je aj využitie didaktických aplikácií v edukácii pri zopakovaní tematického celku s aplikáciou na regionálne dejiny.

1 OPIS OPS SPOZNÁVAME HISTÓRIU MESTA PREŠOV

Dejepis patrí do oblasti spoločenskovedných predmetov, predstavuje jeden z významných prostriedkov procesu humanizácie žiakov. Hlavnou funkciou dejepisu je aj viesť žiakov k úcte k vlastnému národu, k rozvíjaniu vlastenectva ako súčasti kultivovania ich historického vedomia.

OPS sa venuje zopakovaniu tematického celku Slováci v Uhorskom kráľovstve, pričom som sa opierať o materiály regionálnych dejín, ktoré podstatne prispievajú k pochopeniu hlavných historických zákonitostí a súvislostí. Ako organizačnú formu som zvolila dejepisnú vychádzku, keďže jej pripisujem veľký význam pri bezprostrednom spoznávaní historických pamiatok, ktorými sa konkretizujú a osvojujú teoretické poznatky. Opakovanie tematického celku počas dejepisnej vychádzky bolo zamerané na spoznávanie architektonických pamiatok v meste Prešov podľa učiva 7. ročníka. Pri využití regionálnych dejín bola pozornosť upriamená na aktívnu prácu žiakov, ktorí zhromažďovali, triedili a prezentovali výsledky svojich zistení nielen verbálne, ale aj vypracovaním projektov. Miera nadobudnutých poznatkov žiakov bola verifikovaná aj pomocou didaktických aplikácií.

Kontext a rámec

OPS je zaradená do:

Typ školy: základná škola, sekundárne vzdelávanie

Východiská:

K napísaniu práce ma viedla skutočnosť, že vyučujúcim na základnej škole pri organizovaní vychádzok a exkurzií do centra mesta Prešov by mohla byť nápomocná OPS, ktorá by im pomohla pri príprave a realizácii exkurzie, pri vytýčení trasy a zároveň sprievodnom slove pri spoznávaní najvýznamnejších historických pamiatok v meste Prešov. OPS by sa mohla stať krátkym sprievodcom dejinami mesta cez najvýznamnejšie architektonické pamiatky, pričom pozornosť je územne zameraná na pôvodné stredoveké mesto, v ktorom sa sústreďuje väčšina jeho pamiatok. OPS realizáciou dejepisnej vychádzky alebo exkurzie môže kladne ovplyvniť vzťah žiakov k okoliu, ich záujem o mesto, jeho dejiny, ako aj pochopenie širších súvislostí a zákonitostí.

Ponúkaná pedagogická skúsenosť je konkrétne zaradená k vyučovaniu dejepisu v 7. ročníku ZŠ s možnosťou využitia regionálnych dejín pri zopakovaní tematického celku Slováci v Uhorskom kráľovstve. Vychádza pri tom zo Štátneho vzdelávacieho programu, učebných osnov, školského vzdelávacieho programu. Žiaci netradičnými formami práce získajú nielen poznatky z danej oblasti, ale aj rozvíjajú kompetencie a zručnosti, získavajú kladný vzťah k predmetu. OPS môže poslúžiť aj ako inšpirácia pre učiteľov dejepisu, ale aj ostatných spoločenskovedných predmetov.

Špecifikácia cieľovej skupiny

OPS je určená : kategória pedagogických zamestnancov: učiteľ pre sekundárne vzdelávanie

Vzdelávacia oblasť: Človek a spoločnosť

Ročník: 7.

Vyučovacia predmet: dejepis

Tematický celok: Slováci v Uhorskom kráľovstve

Hlavné a čiastkové ciele OPS

Hlavný cieľ práce :

Aplikovať regionálne dejiny do obsahu učiva Slováci v Uhorskom kráľovstve, inovovať výchovno-vzdelávací proces a metódy výučby, skvalitniť výstupy v rámci vzdelávania.

Čiastkové ciele :

Popísať prípravu a realizáciu dejepisnej vychádzky, ktorá zabezpečila realizáciu dejepisného obsahu v centre mesta metódami priameho pozorovania objektov a javov historickej skutočnosti.

Podporovať inovatívne formy vyučovania, ktoré vedú k humanizácii vyučovacieho procesu.

Demonštrovať význam dejepisnej vychádzky pri aplikácii regionálnych dejín do obsahu učiva.

Vymedzenie kompetencií

Kľúčové kompetencie sa formujú na základe osobnej praktickej činnosti a skúsenosti a zároveň sú uplatňované v životnej praxi. Menia svoju kvalitu a hodnotu počas života, čiže majú potenciálnu vlastnosť neustále sa rozvíjať, a preto môžu byť základom celoživotného učenia sa a osobnej flexibility.

Jednotlivé kľúčové spôsobilosti sa navzájom prelínajú, prepájajú a majú nadpredmetový programový charakter. Získavajú sa ako produkt celkového procesu vzdelávania a sebavzdelávania ako aj iných rozvíjajúcich aktivít prebiehajúcich v rámci školy.

V OPS sa dôraz kládol na rozvíjanie týchto kompetencií:

1. Komunikačné a sociálne kompetencie

Využíva rôzne komunikačné stratégie pri komunikácii. Aktívne počúva, rešpektuje názory iných. Dokáže argumentovať v prospech svojich názorov.

Prejavuje snahu o spoluprácu v skupine, akceptuje spoločne prijaté pravidlá a zúčastňuje sa na ich formovaní.

2. Kompetencie riešiť problémy

Aktívne vyhľadáva informácie a poznatky, ktoré môžu pomôcť pri riešení problémov a konfliktov.

3. Osobné, sociálne a občianske kompetencie

Na primeranej úrovni si uvedomuje rovnováhu svojich práv, povinností a zodpovednosti. Podieľa sa na kolektívnej zodpovednosti skupiny. Uvedomuje si význam pozitívnej sociálno-emočnej klímy v triede a svojim konaním prispieva k dobrým medziľudským vzťahom.

4. Kompetencie vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry

Cení si a rešpektuje kultúrno-historické dedičstvo a ľudové tradície. Primerane svojmu veku sa dokáže vyjadrovať na úrovni základnej kultúrnej gramotnosti.

5. Mediálne a informačné kompetencie

Využíva rôzne informačné zdroje.

6. Kompetencie „učiť sa učiť“

Uplatňuje základy rôznych techník učenia sa a osvojovania si poznatkov ,

Vyberá a hodnotí získané informácie, spracováva ich a využíva vo svojom učení a v iných činnostiach, vyhľadáva relevantné informácie .

7. Kompetencie v oblasti matematického a prírodovedného myslenia

Dokáže zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti chronologicky.

8. Kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií

Vie používať vybrané informačné a komunikačné technológie pri vyučovaní.

2 REGIONÁLNA HISTÓRIA

História je veda, ktorá skúma minulosť ľudskej spoločnosti v určitom čase a priestore, v celej jej komplexnosti a konkrétnosti, od jej vzniku až po súčasnosť a v záujme poznania zákonitosti jej vývoja. História ako veda je systémom poznatkov, ktoré odrážajú objektívny svet minulosti ľudskej spoločnosti.

Regionálnu históriu chápeme ako jednu zo špecializácií všeobecnej histórie v rámci jej územného členenia na dejiny sveta, svetadielov, štátov a národov a nakoniec aj menších územne vymedziteľných jednotiek (Bodnárová, 2004).

História je spoločenská veda a predmetom jej výskumu je konkrétny výskum spoločnosti na danom území. V histórii je región spoločenskou kategóriou. Predstavuje ho časť ľudskej spoločnosti, zloženej z rôznych skupín, ktoré žijú a pracujú na určitom území, a vzťahov, takže tvoria isté spoločenstvo.

Pre regionálne dejiny má mimoriadny význam vzťah k národným a celoštátnym dejinám. Regionálne dejiny chápeme ako organickú súčasť národných, štátnych dejín. Odlišnosť je iba v tom, že regionálne dejiny skúmajú časť národných dejín, ktorá je územne - teritoriálne vymedzená.

Regionálne dejiny sú konkrétne a blízke, determinujú národný vývoj; región reaguje na celospoločenské podnety, regionálne problémy sa môžu stať celospoločenskými (Bodnárová, 2004).

Pri štúdiu miestnych dejín ide najmä o to, ako sa zákonitosti historického vývoja národa prejavovali v konkrétnych a špecifických podmienkach geograficko-ekonomicko-politických oblastí. Poznanie celonárodného vývinu nám pomáha chápať a vysvetľovať javy miestneho vývinu, pričom výsledky regionálneho výskumu všetkých oblastí neobyčajne obohacujú celkové poznanie národných dejín Slovenska a Slovákov.

Regionálna história poskytuje žiakovi možnosť zoznámiť sa s historickým vývojom regiónu, v ktorom žije, s dejinami národností, obce, komunity. Žiaci sa zoznamujú s prostredím, v ktorom žijú a uvedomujú si, že dejiny regiónu nie sú neznámym pojmom, ale faktom, ktorý ovplyvňuje priamo ich minulosť a mnohokrát aj ich budúcnosť. Práve takýto prístup pri tvorbe predmetu vôbec a konkrétne predmetu dejepis potom motivuje žiakov k aktívnejšiemu prístupu k poznaniu svojho regiónu v kontexte národných, štátnych a svetových dejín (Kredátus, 2011).

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiaka ako celistvej osobnosti a uchovanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historickej skúsenosti či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Súčasťou jej odovzdávania je predovšetkým postupné poznávanie takých historických udalostí, dejov, javov a procesov v priestore a čase, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej spoločnosti a premietli sa do obrazu našej prítomnosti. Vedie žiakov k úcte k vlastnému národu, k rozvíjaniu vlastenectva ako súčasťou kultivovania ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i úcta k iným národom a etnikám, rovnako tak rešpektovanie kultúrnych a iných odlišností, ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenstiev. Prispieva tak k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti, rovnakú dôležitosť pripisuje aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

2.1 Význam regionálnej histórie

Význam regionálnej histórie v edukácii je značný. Regionálne dejiny majú výchovne vzdelávaciu funkciu, ktorá prispieva k rozvoji etiky a morálky žiakov, k vytváraniu pocitu národnej hrdosti a vlastenectva a utvára historicko-sociálne vedomie žiaka. Včleňovanie regionálnej histórie do učiva dejepisu, umožňuje vytvárať citové väzby k dejepisnému obsahu, ktorý sa dotýka miesta, kde žiaci žijú, zdôrazňuje tak vzťah k domovu, rozvíja lásku k vlasti a vytvára pocit spolupatričnosti.

Ďalšími významnými pozitívami využitia regionálnej histórie v edukácii sú: využitie regionálneho historického materiálu k vytváraniu jasnejších a názornejších historických predstáv, efektivita a produktivita v dosiahnutí edukačného cieľa, formovanie žiaka, hlboké a trvalé historické vedomosti, rozvíjanie kreatívneho spôsobu práce s regionálnymi historickými námetmi. Práve takto zameraná práca s historickým materiálom veľmi výrazne podnecuje ku kritickému historickému mysleniu, ktoré je impulzom pre aktivitu žiaka vo vyučovacom procese.

Všetky vyššie uvedené pozitíva spolu s historickým myslením vytvárajú základný predpoklad k historickému porozumeniu, ktoré je veľmi dôležité k tomu, aby žiak porozumel zákonitostiam spoločenského vývoja, historickým podmienkam, vývojovým tendenciám, rozlišoval pokrok a úpadok vo vývoji a pochopil svoje miesto v spoločnosti. Treba však poukázať na skutočnosti, ktoré sa vyskytujú na niektorých školách. Mám na mysli časovú dotáciu výučby predmetu dejepis. Riaditelia škôl (azda len s výnimkou aprobácie dejepis) v snahe umiestniť sa v rebríčku škôl čo najlepšie v rôznom testovaní žiakov z matematiky a slovenského jazyka, zvyšujú týmto predmetom dotáciu hodín aj na úkor dejepisu, ktorý sa vyučuje jednu hodinu týždenne. Preto mnoho učiteľov regionálne dejiny zanedbáva alebo vôbec nevyučuje. Hodinová dotácia je malá a preto učiť dejiny mesta a regiónu, v ktorom žiak žije, je často považované za časovo neúnosné. Nakoniec sa stane, že väčšina žiakov nebude poznať dejiny svojho mesta, v ktorom celý život žijú alebo sa s nimi oboznámia len povrchno.

3 DEJEPISNÉ VYCHÁDZKY A EXKURZIE

Regionálny dejepis je vhodné vyučovať aj prostredníctvom zážitkovej metódy, ktorú môžeme uplatniť práve organizáciou dejepisnej exkurzie. Z toho dôvodu som sa rozhodla bližšie predstaviť jednu z organizačných foriem vo vyučovaní dejepisu pri spoznávaní svojho mesta .

Dejepisná vychádzka v meste žiakom umožní spoznať historické a kultúrne ustanovizne, orientovať sa v meste a spojiť vedomosti získané na viacerých predmetoch v základnej škole – dejepise , geografii, slovenskom jazyku a literatúre. Zároveň vedieme žiakov aj k ochrane kultúrnych a historických pamiatok pre budúce generácie.

V triedno-hodinovom systéme popri vyučovacej hodine ako základnej organizačnej jednotke poznáme aj ďalšie formy, medzi ktoré patria aj vychádzky a exkurzie. V ich rámci učiteľ používa rozličné druhy vyučovacích metód, najmä názorné metódy ako je pozorovanie a ústne metódy – opis, vysvetľovanie, rozhovor ako aj dostatočný počet učebných pomôcok (Turek, 2010). Z toho vyplýva, že dejepisné vychádzky a exkurzie sú organizačné formy vyučovania a môžeme ich uplatňovať, jednak vo vyučovacom čase , jednak pri mimotriednej činnosti.

Vychádzky a exkurzie zabezpečujú realizáciu dejepisného obsahu mimo triedy, v spoločenskom alebo prírodnom prostredí prevažne metódami priameho pozorovania predmetov a javov historickej skutočnosti.

Význam vychádzok a exkurzií spočíva v bezprostrednom poznávaní historického prostredia, regionálnych pamiatok, ktorými sa konkretizujú a osvojujú teoretické poznatky.

Zoznámenie sa žiakov so skutočnými historickými predmetmi priamo v prostredí rozširuje ich obzor, prispieva k zvýšeniu záujmu o históriu a rozvíja kompetencie pre ich všestranný rozvoj(Vasil'ová, 2000).

3.1 Druhy vychádzok a exkurzií

Vzhľadom na ciele, náplň, prostredie a postavenie v sústave vyučovacích hodín dejepisu delíme vychádzky a exkurzie na tieto druhy:

1. Podľa cieľa a vzťahu k učebnej látke na

- tematické, ktoré sa vzťahujú iba na jednu tému alebo jeden historický problém,
- komplexné, pri ktorých žiaci nadobúdajú poznatky o rozličných obdobiach historického vývinu – jednodňová exkurzia po historických pamiatkach vybraného okresu,
- komplexné viacpredmetové, pri ktorých žiaci poznávajú prírodný a spoločenský život – napr. exkurzia po Slovensku

2. Podľa zaradenia do sústavy vyučovacích hodín na:

- úvodné, ktoré sa uskutočňujú pred preberaním tematického celku,
- výkladové alebo náučné, ktoré sa preberajú počas preberania tematického celku, pričom je účelné preberať a rozširovať učivo poznávaním skutočných predmetov a regionálnych prvkov
- záverečné, ktoré po prebratí istého počtu hodín je realizované za účelom prehĺbenia vedomostí a upevnenia historických predstáv.

Efektívnosť vychádzok a exkurzií závisí od obsahu a od metodického majstrovstva učiteľa. Závisí tiež od správnej voľby druhu a témy vychádzky alebo exkurzie, od pripravenosti žiakov a zhodnotenia výsledkov v triede.

Dôležité miesto vo vyučovaní dejepisu patrí tematickým záverečným vychádzkam a exkurziám. Ich cieľom je zopakovať celý tematický celok alebo učivo celého ročníka. Učiteľ sa pri tom venuje regionálnym dejinám, ktoré podstatne prispievajú k pochopeniu hlavných historických zákonitostí a súvislostí.

V praxi sa najviac využívajú komplexné exkurzie, najčastejšie na konci školského roka, ktoré sú často bez jasného cieľa a väčšieho záujmu. V rámci regionálnych dejín je výhodnejšie a efektívnejšie využívať tematické vychádzky alebo exkurzie a to častejšie než iba na konci školského roka (Vasil'ová, 2000).

Metódy vyučovania využívané pri exkurziách

Vychádzky a exkurzie patria k organizačným formám vyučovania, lebo sa pri ich uskutočňovaní uplatňuje celý rad vyučovacích metód - praktická činnosť, pozorovanie, vysvetľovanie, rozhovor, riešenie samostatných prác.

Vyučovacie metódy pri exkurziách možno členiť do nasledujúcich skupín

1. Motivačné metódy

- motivácia žiakov pred exkurziou má veľký vplyv na priebeh exkurzie. Keďže sa jedná o formu vyučovania, pre ktorú je charakteristická interakcia učiteľ – žiak, motivácia by mala vzbudiť záujem žiakov o aktívne riešenie problémov priamo v teréne.

2. Expozičné metódy

- expozičné metódy možno deliť na verbálne a názorné (Likavský 2006).

Medzi verbálne expozičné metódy patria monologické (vysvetľovania, rozprávanie a i.) a dialogické (rozhovor, diskusia a i.) metódy. Tieto metódy spočívajú v pozorovaní terénu, obrazov, modelov, skutočných objektov. Tu možno zaradiť i vnímanie zmyslami – zrak, sluch, hmat.

3. Diagnostické metódy

- sú to metódy, ktorými môžeme odmerať i preveriť vedomosti , či skúsenosti nadobudnuté počas exkurzie. Patrí sem metóda kontrolných otázok či klasifikačná metóda.

3.2 Plánovanie a organizácia vychádzok a exkurzií

Predpokladom úspechu vychádzok a exkurzií je ich správne začlenenie do sústavy ostatných vyučovacích hodín v rámci tematického celku alebo celého ročníka. Učitelia si v tematických plánoch nechávajú časovú rezervu na ich realizáciu.

Vzhľadom na náročnosť vychádzok a exkurzií sa často vypracúva osobitný plán, ktorý sa stáva súčasťou tematického plánu. Mala by tu platiť zásada, že vychádzky a exkurzie do blízkeho okolia treba organizovať po celý školský rok, nemajú sa sústreďovať len nakoniec, keď sú exkurzie skôr školským výletom s rekreačným zacielením.

Po naplánovaní nasleduje príprava učiteľa a žiakov na exkurziu. Učiteľ sa sústreďuje na odbornú, metodickú a organizačnú prípravu.

Odborná príprava zahŕňa informácie okrem učiva z učebnice aj z odbornej literatúry, ktorá sa vzťahuje na trasu exkurzie.

Metodická príprava má vytýčiť cieľ, obsah, rozsah, metodiku a organizáciu exkurzie a činnosti učiteľa a žiakov.

Organizačná príprava zabezpečuje exkurziu z organizačnej stránky ako možnosti navštíviť vyhladené miesta a ustanovizne na zvolenej trase.

Vyvrcholením celej prípravy je spracovanie písomného alebo grafického plánu exkurzie. Úspech vychádzok a exkurzií závisí aj od dobrej prípravy žiakov. Táto príprava sa zakladá na vysvetlení cieľa a úloh, ktoré vyplývajú z exkurzie. Pridelené úlohy môžu byť rozmanité – ústne alebo písomné odpovede, vyhotovenie projektov, fotografie, spracovanie prezentácie v Power Pointe a pod. Úlohy sa môžu ukladať pred exkurziou alebo po nej, jednotlivito alebo skupinám. Úlohy vo forme otázok ukladáme všetkým žiakom pred exkurziou.

Štúdiom dostupnej literatúry, informácii z internetu si môžu žiaci pripraviť istý úsek trasy alebo objekty na odborný výklad, aby sa uplatnila ich samostatnosť, komunikatívnosť.

Celková príprava, konkretizácia cieľa a úloh exkurzie smeruje k tomu, aby sa čo najviac aktivizovala pozornosť žiakov a získané poznatky počas exkurzie sa mohli systematizovať a utvrdzovať (Vasil'ová,2010).

4 REALIZÁCIA DEJEPISNEJ VYCHÁDZKY

K úspešnej realizácii dejepisnej vychádzky prispela teoretická príprava žiakov, ktorá bola plánovaná už počas preberania tematického celku Slováci v Uhorskom kráľovstve. Žiakom bolo oznámené, že po prebratí učiva tohto tematického celku sa uskutoční dejepisná vychádzka, na ktorej okrem priblíženia života a udalostí v stredovekom Uhorsku, ktoré súviseli aj so životom obyvateľov nášho mesta, sa oboznámia aj s architektonickými pamiatkami v centre mesta.

Teoretická príprava žiakov na dejepisnú vychádzku :

Žiaci v dostatočnom predstihu mali v rámci domácej prípravy zhromaždiť informácie o vybratých architektonických pamiatkach :

bašta, súsošie Immaculaty, evanjelické kolégium, evanjelický chrám Sv. Trojice, kostol sv. Mikuláša, Stará mestská škola, Rákociho palác, Neptúnova fontána, Čierny orol, palác Klobušickovcov,

K spracovaniu úlohy mali doporučenú literatúru :

Peter Švorc – Sprievodca po historickom Prešove,

www. stránky : www.severovychod.sk,

<http://www.severovychod.sk/body-zaujmu/k/4-financie-pravo-podnikanie>,

<http://www.presov.sk/portal/>

Pri výbere spracovania jednotlivých objektov sa postupovalo podľa záujmu. Dbala som nato, aby nevznikali konflikty a aby sa žiaci vedeli dohodnúť. Žiaci vytvorili dvojice, pričom každý mal vypracovať samostatne informácie o jednej architektonickej pamiatke, aby mohli doplniť výklad toho druhého. Informácie na dejepisnej vychádzke mali podávať spamäti, ale v prípade potreby si mohli pomáhať vypracovanou domácou prípravou.

Pred realizáciou dejepisnej vychádzky som na predchádzajúcej vyučovacej hodine vytýčila cieľ našej vychádzky, priblížili sme si objekty, ktoré boli centrom nášho záujmu.

Virtuálne sme prešli trasu pomocou aplikácie

<http://www.virtualtravel.sk/sk/panorama/presovsky-kraj/presov/historicke-centrum-mesta>. Ukázali sme si všetky zastavenia a presne stanovili, čo nás bude kde zaujímať. Po bezpečnostných pokynoch som vyzvala žiakov na kultivované správanie počas dejepisnej vychádzky a zodpovedné splnenie zadaných úloh.

4.1 Praktická príprava dejepisnej vychádzky.

Téma: Spoznávame históriu mesta Prešov so zameraním na spoznávanie architektonických pamiatok v centre mesta.

Jednotlivé zastávky dejepisnej vychádzky som navrhla tak, aby sa dala časovo zvládnuť v rámci dopoludnia spolu s presunom autobusom zo školy a späť a aby mala pre žiakov, z hľadiska získaných vedomostí i medzi predmetových vzťahov, čo najväčší význam.

Trieda : 7. A

Tematický celok : Slováci v Uhorskom kráľovstve

Téma : Spoznávanie historických pamiatok v centre mesta Prešov.

Cieľ vychádzky :

1. kognitívny :

Zistiť najdôležitejšie údaje a fakty o určených historických pamiatkach.
Spoznať vytýčené objekty z hľadiska historických udalostí s nimi spojenými.

2. afektívny :

Posúdiť vzťah obyvateľov mesta ku kultúrnym pamiatkam.

3. psychomotorický:

Zaznamenať si dôležité údaje.

Metódy a formy:

metódy priameho prenosu poznatkov - rozprávanie, rozhovor, vysvetľovanie, opis,
metódy sprostredkovaného prenosu poznatkov - pozorovanie, demonštrácia,
metódy problémové - práca s knihou – súčasť samostatného vzdelávania jednotlivca.
Informácie získavali žiaci z rôznych publikácií a iných zdrojov.

Rozhovor – významná metóda, ktorá udržiava aktivitu žiakov a vysvetľuje nejasné podrobnosti.

Vysvetľovanie – obohacovanie slovnej zásoby o nové pojmy, postupy práce a ich využitie v praxi.

Pozorovanie – úzko súvisí s demonštráciou. Vede žiakov k samostatnosti, uvedomelosti, vytrvalosti a zapája do činnosti rôzne zmysly. Pozorovanie má schopnosť rozvíjať vyjadrovacie schopnosti žiakov.

Skupinová práca - je aktívna a dynamická. Ponúka príležitosť pre vzájomnú pomoc a podporu a vedie žiakov k osobnému zapojeniu do štúdia. Zároveň však od žiakov vyžaduje sebakontrolu. Činnosť je zábavná sama o sebe a zároveň v sebe skrýva obrovský potenciál. Vede žiakov k tomu, aby prebrali za svoje učenie zodpovednosť, dáva im príležitosť navzájom sa lepšie poznať, pracovať v tíme, učiť sa počúvať jeden druhého a rešpektovať sa navzájom.

Zážitkové učenie - spracovanie materiálu získaného výskumnými aktivitami, plánované aktivity, pri ktorých pociťuje radosť z objavovania nepoznaného a nového.

Ďalšie metódy: motivačné, expozičné, fixačné, diagnostické a klasifikačné, pochvala, povzbudenie, heuristická, projektová metóda, samostatné štúdium, písomné práce, práca s IKT.

Organizačné formy: vyučovacia hodina, projekty, dejepisná vychádzka, domáca práca

Miesto a objekty vychádzky:

Prešov, vybrané architektonické pamiatky na námestí v severnej a južnej časti námestia na východnej strane Hlavnej ulice, bašta – Kováčska ulica.

Jednotlivé zastávky dejepisnej vychádzky som navrhla tak, aby sa dala časovo zvládnuť v rámci dopoludnia spolu s presunom autobusom zo školy a späť a aby mala pre žiakov, z hľadiska získaných vedomostí i medzi predmetových vzťahov, čo najväčší význam.

Trasa:

Východisko zo ZŠ na Važeckej ulici , zastávka Švábska, autobusom č. 39 na zastávku Immaculaty, pokračovali sme po Hlavnej ulici smerom ku Kováčskej ulici k bašte, späť na Hlavnú ulicu - severná časť námestia - súsošie Immaculaty, evanjelické kolégium, evanjelický chrám Sv. Trojice, Stará mestská škola, kostol sv. Mikuláša, na východnú stranu Hlavnej ulice k domu č. 86 oproti rímskokatolíckemu farskému kostolu - Rákociho palác, priestor parku s Neptúnovou fontánou, k južnej časti námestia, na východnej strane Hlavnej ulice – Čierny orol dom č. 50, južná časť námestia na východnej strane Hlavnej ulice – palác Klobušickovcov dom č.22, Námestie legionárov - park pri fontáne pred Justičným palácom – záver dejepisnej vychádzky, zastávka Veľká pošta – cesta autobusom MHD č.45 na ulicu Švábska, návrat do ZŠ Važecká.

Priebeh dejepisnej vychádzky :

I. Motivačný rozhovor :

oboznámenie s cieľom vychádzky, jej priebehom a úlohami bol zrealizovaný pri prvej architektonickej pamiatke na Kováčskej ulici.

Žiaci metódou brainstormingu preukázali vedomosti o Prešove. Postupne pridávali informácie o Prešove, pričom využívali vedomosti aj z ostatných predmetov.

II. Vlastná vychádzka:

1. Spoznávanie architektonických pamiatok podľa vytýčenej trasy.

Úvodné slovo učiteľa:

Historické centrum mesta Prešov bolo v roku 1955 vyhlásené za Mestskú pamiatkovú rezerváciu. Ako stredoveké slobodné kráľovské mesto a neskoršie novoveké centrum Šarišskej stolice si v svojom historickom jadre zachovalo skoro pôvodnú sieť ulíc, v rámci vtedajších mestských hradieb, a množstvo meštianskych domov a iných sakrálnych stavieb, až do súčasnosti. Najvýznamnejšími pamiatkami mesta sú tiež objekty, ktoré sú cieľom našej dejepisnej vychádzky.

Ako prvý objekt spoznávania bola bašta na Kováčskej ulici. Žiak informoval o tomto objekte, ktorý sa pred nami nachádzal :

Reštaurovaná **stredoveká bašta** so zachovaným hradbovým múrom, je príkladom objektu zo staršieho obdobia výstavby fortifikácie – opevnenia. Dôležitým právom stredovekých miest bolo právo postaviť si mestské opevnenie, ktoré chránilo životy a majetok mešťanov počas obliehaní mesta cisárskym, povstaleckým i cudzím vojskom. Toto právo dostali Prešovčania od kráľa Ľudovíta I. v roku 1374. Dnes sa zachovalo len torzo – malá časť celku tohto opevnenia. Druhý žiak z dvojice doplnil, že častí opevnenia sa nachádzajú na severnej strane Hlavnej ulice, na západnej strane historického jadra – Floriánova brána a tiež bola opevnená i južná strana mesta, ktorá mala Dolnú bránu. Podotkla a som, že to bude cieľom nášho spoznávania na ďalšej dejepisnej vychádzke.

Na záver prvej zastávky som položila kontrolné otázky žiakom:

Od ktorého panovníka dostali Prešovčania právo obohnať svoje mesto hradbami?

Na čo malo slúžiť mestské opevnenie ?

Obrázok 1 Bašta

Z Kováčskej ulice sme sa premiestnili na Hlavnú ulicu k súsošiu Immaculaty, ktoré je obklopené parčíkom a tu sme mali druhú zastávku. Jeden z dvojice žiakov, ktorí si pripravili svoje zistenia, v úlohe sprievodcu podal pripravené informácie:

Dominantou severnej časti námestia Prešova je obnovené barokové súsošie Immaculaty. Prešovčania ho nesprávne nazývajú Trojica. V roku 1751 dali toto súsošie postaviť jezuiti ako pamiatku na mor. Stojí na mieste, kde bolo od marca do septembra 1687 popravisko Prešovského krvavého súdu. Pieskovcové súsošie v podobe trojdielného podstavca so sochami štyroch svätcov – sv. Mikuláša, biskupa, sv. Jána Nepomuckého, sv. Štefana a sv. Františka Xaverského je dielom košického sochára Jozefa Hartmanna. Dominantu diela tvorí pozlátená socha Madony s dieťaťom, korunou a žezlom. Z pôvodných sôch na podstavci sa dodnes zachovali iba plastiky sv. Mikuláša a sv. Jána Nepomuckého.

Silne poškodené a zvetrané súsošie bolo reštaurované r. 1967 a najnovšie v r. 1995-1997. Druhý žiak doplnil spolužiaka informáciou, že väčšinu peňazí na stavbu súsošia 1200 zlatých odkázal v závete mešťan Ján Rudiger Feigenbuz, ďalšie darovali grófkya Csákyová a Pethöová.

Kontrolné otázky žiakom:

Kto dal postaviť súsošie Immaculaty a prečo?

Čo sa odohralo na tomto mieste?

Čo je dominantou tohto súsošia?

Obrázok 2 Súsošie Immaculaty

Od súsošia Immaculaty sme sa presunuli ku evanjelickému kolégiu. Tu si žiaci vypočuli postupne žiakov – sprievodcov:

Evanjelické kolégium je jeden z najvýznamnejších školských ústavov a významná pamiatka na protestantské školstvo v našich kultúrnych dejinách. O založení prešovského evanjelického kolégia rozhodli delegáti hornouhorských protestantských stavov na zasadnutí v Košiciach 18. novembra 1665. Zamýšľali zriadiť vyššiu evanjelickú školu, ktorá mala byť dôstojnou protiváhou jezuitskej univerzity v Trnave.

V nasledujúcom roku bol položený jej základný kameň a o ďalší rok na jeseň sa začala výučba v novej škole. Škola bola pôvodne gymnázium, ktoré spravovali oba prešovské evanjelické zbory. Kolégium nadviazalo na bohaté tradície mestskej humanistickej školy. V prvej polovici 19. stor. vyrástlo na jednu z najvýznamnejších vyšších škôl v celom Uhorsku, s vyučovaním práva a teológie vo vyšších ročníkoch.

Najkrajšou miestnosťou spomedzi interiérov je aula, kde sú umiestnené historické fondy kolegiálnej knižnice. V roku 1908 bol na severozápadnom nároží postavený pomník obetiam Caraffovho krvavého súdu z r. 1687 spolu s pamätnou tabuľou s menami popravených.

Na budove sú umiestnené pamätné tabule, ktoré pripomínajú Jana Amosa Komenského a jeho prešovský pobyt v roku 1654, slovenského básnika Pavla Országha –Hviezdoslava a jeho štúdium na kolégiu v rokoch 1870 -1872 a ďalších. Pamätné tabule sme si spoločne prezreli a prečítali.

Kontrolne otázky žiakom:

Kto rozhodol o založení evanjelického kolégia?

Na čo malo slúžiť kolégium?

Ktorý slovenský básnik študoval na tomto kolégiu?

Čo sa nachádza na severozápadnom rohu budovy kolégia?

Obrázok 3 Evanjelické kolégium

Štvrtá zastávka našej dejepisnej vychádzky bol evanjelický chrám Sv. Trojice. Pri tomto zastavení sa žiaci dozvedeli:

Tento renesančný chrám je jedným z malého počtu protestantských kostolov na Slovensku, postavených v období reformácie. Evanjelici i kalvíni používali totiž poväčšine staršie gotické, predtým katolícke chrámy a iba výnimočne si budovali nové.

V Prešove v prvej polovici 17. storočia vzrástol počet maďarských mešťanov natoľko, že im prestal postačovať kostolík na Slovenskej ulici, slúžiaci dovtedy ako maďarský evanjelický chrám. Nový maďarský kostol rozhodla mestská rada postaviť na námestí vedľa nemeckého, na mieste už zaniknutého stredovekého kostola sv. Ladislava. Základný kameň bol slávnostne položený 25. júla 1642. Stavba chrámu trvala päť rokov a ukončená bola slávnostným vysvätením 16. júna 1647. Samotné architektonické i výtvarné poňatie stavby, jej strohá výzdoba a vnútorné zariadenie prísne zodpovedali potrebám evanjelickej cirkvi. Ďalšie osudy chrámu spolu s kolégiom sú kronikou dejín reformácie a protireformácie v meste.

V suteréne kostola je chrámová krypta .

Kontrolné otázky žiakom :

Kto rozhodol o výstavbe kostola?

Aké dôvody boli na výstavbu kostola?

Charakterizujte stavbu z hľadiska výzdoby a vnútorného zariadenia.

Obrázky 4 , 5, 6, 7 Evanjelický chrám Sv. Trojice

Piata zastávka: Stará mestská škola, ktorú si žiaci prezreli dookola a pred budovou si vypočuli o histórii tejto architektonickej pamiatky prostredníctvom dvoch svojich spolužiakov, ktorí si informácie rozdelili podľa storočí:

Budova starej školy je pravdepodobne najstaršia školská budova v meste. Najstaršia známa zmienka o škole v mestskom archíve je z r. 1429, ale škola zrejme existovala od prvých rokov 15. storočia podľa záznamu z Viedne. Vysokú úroveň školy v stredoveku dokazuje štúdium viacerých jej absolventov na rôznych zahraničných univerzitách. Pri výučbe rektori školy vhodne aplikovali nové progresívne metódy vyučovania a takisto mesto začalo vzdelaniu venovať väčšiu pozornosť. Rektori ako Jakub Jakobeus, Samuel Diirner či Ján Bayer, budovali školu podľa vzoru evanjelických humanistických gymnázií v Nemecku. Zamýšľalo sa povolať za rektora J. A. Komenského, ktorý tu pobudol niekoľko dní r. 1651 a neskôr vysoko hodnotil úroveň mestskej školy. V polovici storočia pôsobili na gymnáziu významní filozofi Ján Bayer a Izák Caban, zakladatelia tzv. prešovskej školy. Po postavení kolégia a začatí pravidelnej výučby r. 1667 mestská škola zanikla. Neskôr s prestávkami bolo v nej umiestnené aj jezuitské gymnázium. V priebehu 18. storočia budova viackrát vyhorela a utrpela i ďalšie škody. Niekoľkokrát bola preto prebudovaná, najmä po veľkom požiari r. 1887. Od poslednej tretiny 19. storočia tu bolo štátne katolícke gymnázium, ktoré sa v r. 1889 presťahovalo do novej budovy. Budova starej mestskej školy slúžila v minulosti rôznym účelom.

Kontrolné otázky žiakom:

Od ktorého storočia fungovala táto škola?

Podľa akého vzoru bola budovaná táto škola?

Uved'te mená významných osobností, ktoré mali niečo spoločné so školou.

Obrázok 8 Stará mestská škola

Šiestou zastávkou na našej trase bol kostol sv. Mikuláša na námestí. O tejto pozoruhodnej dominante sa žiaci dozvedeli od svojich spolužiakov zaujímavé informácie, ktoré boli doplnené vysvetlením slova sakrálna – náboženská, obradná.

Kostol sv. Mikuláša je najvýznamnejšou historickou dominantou Prešova. Je zároveň najstaršou budovou a jedinou dochovanou gotickou sakrálnou stavbou v meste. Patrónom farského kostola je sv. Mikuláš, ktorý sa v 13. storočí tešil veľkej úcte medzi slovenským obyvateľstvom. Pôvod kostola siaha ešte do predmestského obdobia a pravdepodobne už od 13. storočia stál na jeho mieste kostol nemeckej osady. Farský kostol si mesto postavilo koncom 40. rokov 14. storočia. Kostol viackrát vyhorel, a to v r. 1685, 1711, 1780, 1788, 1886 a naposledy r. 1887. Pôvodne bol okolo kostola cintorín,

ohradený kamenným múrom. Ten zrušili v roku 1823 a následne zbúrali aj múr. V krypte kostola bolo pochovaných viacero významných osobností. Počas reformácie v 16.-17. storočí sa v chráme ako v najväčšej sieni v meste schádzali mešťania raz ročne pri voľbe mestskej rady a možno aj pri iných mimoriadnych príležitostiach. Pôvodne mal chrám 12 gotických oltárov. Dominantou vnútorného zariadenia Dómu sv. Mikuláša je hlavný oltár, ktorý vznikol v r. 1490-1506. Autorstvo sa pripisuje prešovskému rezbárovi Jánovi Weissovi. Z dielne Majstra Pavla z Levoče pochádzajú gotické plastiky, ktoré sa zachovali zo začiatku 16. storočia archanjel Gabriel, Ukrižovaný a drobná plastika Krista Trpiteľa.

V roku 2008 bol farský kostol sv. Mikuláša povýšený na konkatedrálu.

V závere tejto zastávky som položila kontrolné otázky žiakom:

Prečo pozývali kráľ i šľachtici do Uhorska nemeckých remeselníkov a obchodníkov?

Z akej príležitosti sa schádzali mešťania v kostole?

Prečo kostol viackrát vyhorel?

Obrázok 9 Kostol sv. Mikuláša

Siedma zastávka. Pri kostole sv. Mikuláša sme ešte zostali, aby sme si prezreli budovu na východnej strane Hlavnej ulice. Nerušene sme mohli počúvať výklad spolužiakov a neprekážali sme chodcom na chodníku pred týmto meštianskym domom.

Na východnej strane Hlavnej ulice sa nachádza palác Rákociovcov, s ktorými sú spojené dejiny Prešova v 17. - 18. stor.

Pôvodne tu stáli dva stredoveké meštianske domy, ktoré na konci 16. stor. zakúpil sedmohradské knieža Žigmund Rákoci. Prebudovaním týchto objektov sa podarilo vytvoriť skutočný skvost mestskej renesančnej architektúry. Bol považovaný za najkrajší mestský renesančný palác na území bývalého Horného Uhorska. História paláca bola od jeho založenia úzko spätá s dejinami rákociovskeho rodu. V roku 1633 tu bol podpísaný tzv. prešovský mier medzi Jurajom I. Rákocim a cisárom Ferdinandom II.

Po r. 1711 bol skonfiškovaný a vystriedal viacerých majiteľov. Dôkladná rekonštrukcia paláca do pôvodnej renesančnej podoby sa uskutočnila v r. 1950-1956. V súčasnosti je v budove umiestnené Krajské múzeum.

Po vypočutí výkladu žiakov sme sa presunuli priamo k budove, aby sme si ju mohli zblízka pozrieť a prečítať informácie týkajúce sa aj múzea.

Kontrolné otázky žiakom :

V akom slohu je vybudovaný palác?

Čím je významná táto budova z hľadiska všeobecných dejín?

Obrázok 10 Palác Rákociovcov

Naša vychádzka smerovala k ôsmej zastávke, ktorá bola v mestskom parku, kde sa nachádza najkrajšia fontána v meste - Neptúnova fontána, o ktorej si žiaci odniesli poznatky, ktoré im starostlivo pripravili ďalší spolužiaci:

Neptúnova fontána bola postavená na mieste pôvodnej vodnej nádrže – cisterny, čiže je jedinou zachovanou pôvodnou mestskou cisternou. Pred postavením vodovodu slúžilo občanom ako rezervoár úžitkovej vody desať podobných cisterien. Súsošie Neptúna dal postaviť na začiatku 19. storočia židovský obchodník Marek Holländer ako výraz vďaka za to, že mu mestská rada dovolila usadiť sa a podnikáť v Prešove. Až do čias Jozefa II. nesmeli okrem času trhov bývať v Prešove žiadni židia. Ako prvý úspešne porušil tento zákaz v druhej polovici 80. rokov 18. storočia bohatý haličský obchodník M. Holländer. Napriek vtedy už platným zákonom (zvláštny dekrét Jozefa II. dovoľoval židom usádzať sa v kráľovských mestách s výnimkou banských) proti jeho prítomnosti vystúpila tak mestská rada, ako i obchodnícky cech. Vďaka dobrým vzťahom s panovníkom sa mu však podarilo v meste ostať, zakúpiť si dom, obchod, a dokonca získať aj meštianske práva. Z vďačnosti dal potom postaviť v jednej z cisterien túto fontánu. Sochu Neptúna s trojzubcom, ktorý je na ostrove obklopený morskými živočíchmi vytvoril košický kamenár a sochár Vincent Staviarsky. Súsošie bolo dokončené v roku 1826. V strede fontány je boh vôd Neptún s trojzubcom. Súsošie dopĺňa päť menších sôch . Prvou je

veľká ryba, ktorá sa ovíja Neptúnovi okolo nôh, ďalej je to žaba, ktorá je na východe, had na severe, korytnačka na západe a krokodíl na juhu. Súsošie Neptúna bolo reštaurované začiatkom 90. rokov 20. storočia.

V priestore dnešného parku pri Neptúnovej fontáne stálo od stredoveku niekoľko stavieb, ktoré je možné vidieť na starých fotografiách a mapách. Bola tu pôvodná radnica, z ktorej neostalo nič, krytá tržnica, domček stráže, vežička pre narušiteľov poriadky- pranier, otvorené javisko – divadlo, skladišťa obchodníkov a niektoré dielne- napr. holičstvo.

Kontrolné otázky žiakom:

Prečo dal Marek Holländer vybudovať fontánu v meste?

Kto je autorom sochy Neptúna?

Čo stálo od stredoveku do začiatku 20. st. v priestoroch dnešného parku?

Obrázok 11 Neptúnova fontána

V parku sme si oddýchli, nadesiatovali sa, prezreli si z tohto krásneho miesta meštianske domy okolo nás po oboch stranách Hlavnej ulice a niektoré z nich spoznáme bližšie na ďalšej vychádzke. Po prestávke sme pokračovali trasou našej vychádzky. Deviatou zastávkou v južnej časti námestia, na východnej strane Hlavnej ulice, žiaci spoznali zasadený blok mestských reprezentačných budov, oddávna nazývaný Čierny orol.

Dozvedeli sa informácie, že v mestských písomnostiach bol uvádzaný ako publicum diversorium - verejný hostinec. Po náležitej úprave a pribudovaní nových priestorov vo dvore slúžil hostinec predovšetkým majetnejším návštevníkom mesta, ale aj na zhromaždenia mešťanov pri rôznych príležitostiach. Od začiatku 19. st. bol hostinec využívaný čoraz častejšie na rozličné kultúrne účely. 3. marca 1849 sa tu konalo zhromaždenie obyvateľstva, na ktorom k občanom prehovorili L. Štúr a J. M. Hurban, ktorí prišli do Prešova na čele slovenských dobrovoľníkov v cisárskej armáde. V poslednej tretine 19. st. po rozsiahlej prestavbe troch budov vznikla nová mestská reprezentačná budova určená najmä na spoločenské podujatia.

Žiaci si prečítali pamätnú tabuľu nachádzajúcu sa na tejto budove.

Kontrolné otázky žiakom:

Ako bol využívaný objekt - Čierny orol v minulosti?

Na čo slúži táto budova dnes?

Obrázok 12 Čierny orol

Po zodpovedaní otázok sme sa premiestnili dolu mestom k budove na Hlavnej ulici číslo 22. Bola to v poradí desiatu a posledná zastávka našej dejepisnej vychádzky.

Po prehliadnutí objektu, boli žiaci informovaní o tejto architektonickej pamiatke určenými žiakmi:

Budova bola honosným sídlom barónov Klobušickovcov alebo tiež Klobušických. Stojí v južnej časti námestia, na východnej strane Hlavnej ulice. V stredoveku sa táto časť námestia nazývala "platea Hungarorum" (ulica Maďarov). Palác je súčasťou Mestskej pamiatkovej rezervácie Prešov. Vybudovali ho na mieste starších majerov a remeselníckych domčekov. Stavba bola dokončená v r. 1756 a má bohatú výzdobu s figurálnymi motívmi od talianskych majstrov. Súčasťou paláca bol pôvodne rozsiahly francúzsky park, ktorý siahal k niekdajším východným hradbám. V lete v roku 1770 navštívil toto sídlo Jozef II., následník trónu. V 1. pol. 19. stor. pôsobilo v paláci nemecké divadlo, založené lekárom S. Kriegerom. V súčasnosti tu sídli Krajský súd v Prešove.

Kontrolné otázky žiakom :

V akej časti námestia podľa svetových strán sa nachádzame?

Ako sa v stredoveku nazývala táto časť námestia?

Kto sú autori bohatej výzdoby tejto stavby?

Ako sa volal lekár, ktorý tu založil nemecké divadlo, ktoré tu pôsobilo?

Obrázok 13 Palác Klobušickovcov

Záver vychádzky

Po odpovediach sme sa presunuli z Hlavnej ulice južnejšie na Námestie legionárov - park pri fontáne pred Justičným palácom , kde sme ukončili našu vychádzku zhrnutím a vyhodnotením práce žiakov. Žiaci vymenovali všetky architektonické pamiatky, ktoré sme spoznávali na našej dejepisnej vychádzke. Vyjadrili svoje dojmy, čo ich najviac zaujalo. Ďalej zdôvodnili potrebu ochrany pamiatok pre budúce generácie. Reflexiou a sebareflexiou sme vyhodnotili najlepších sprievodcov a zaujímavé fakty v príprave.

Spracovanie a využitie materiálu :

1. skupina : Na základe informácií vypracovať projekt o historických pamiatkach mesta Prešov
2. skupina: Na základe informácií vypracovať prezentáciu v Power Pointe o pamiatkach mesta Prešov
3. skupina: Pripraviť informáciu o dejepisnej vychádzke do školského časopisu Vážka.

Hodnotenie prípravy žiakov

Žiaci si zodpovedne pripravili sprievodné slovo o jednotlivých architektonických budovách. Rešpektovali upozornenia učiteľa pred vypracovaním, aby príprava bola zrozumiteľná, zaujímavá, aby svoje zistenia si overili z viacerých zdrojov. Potešilo ma, že žiaci okrem internetu konfrontovali informácie aj s doporučenou literatúrou, ktorú si požičali zo školskej knižnice.

Menšia skupina žiakov si niektoré informácie písané zložitejším štýlom nepreformulovala a tak sa pri výklade správala neisto. Niektorí žiaci nevedeli plynule, bezprostredne porozprávať o tom, čo si pripravili. Spoliehali sa na svoju písomnú prípravu.

Musím vyzdvihnúť žiakov, ktorí v svojej príprave nezabudli pri použití cudzieho slova ho hneď aj vysvetliť, čo bolo dané ako úloha pred prípravou.

Z hľadiska rozvíjania kompetencií je žiaduce organizovať viac takýchto organizačných foriem vyučovania, kde sú aktívni žiaci, aby sa naučili nielen pripraviť si materiál, ale aj argumentovať, vysvetľovať a kultivovane vystupovať.

Žiaci by mali byť vedení k tomu, že dejepisná vychádzka je vlastne vyučovací hodina so stanovenými cieľmi a plnením úloh a nie je to výlet. Ale aj to o niečom vypovedá, že zrejme treba využívať takýchto organizačných foriem v priebehu roka viac.

Zhodnotenie cieľa vychádzky

Môžem skonštatovať, že cieľ vychádzky bol splnený, žiaci spoznali zadané architektonické pamiatky v centre mesta Prešov, o čom som sa presvedčila v závere vychádzky. Zhostili sa v úlohe sprievodcu a dokázali urobiť výklad na základe svojej prípravy. Osvojili si odborné termíny a porozumeli súvislostiam viažuce sa k stredovekej spoločnosti a architektúre.

Spoznali mesto, v ktorom žijú, sčasti jeho obranný systém, ktorý chránil mesto v stredoveku. Pochopili jeho úlohu a funkciu. Získali poznatky o budovách a ich využití, o skvostoch architektúry, osobnostiach, ktoré sa zapísali nielen do histórie mesta, ale aj do širších slovenských dejín a dejín habsburského mocnárstva . Vysoko hodnotím dejepisnú vychádzku ako zážitkovú organizačnú formu, ktorá prispela k implementácii regionálnych dejín do slovenských dejín, k vzbudeniu záujmu o svoje mesto, k formovaniu kladného vzťahu k mestu, k potrebe jeho ochrany ako aj vzbudenia záujmu o históriu všeobecne.

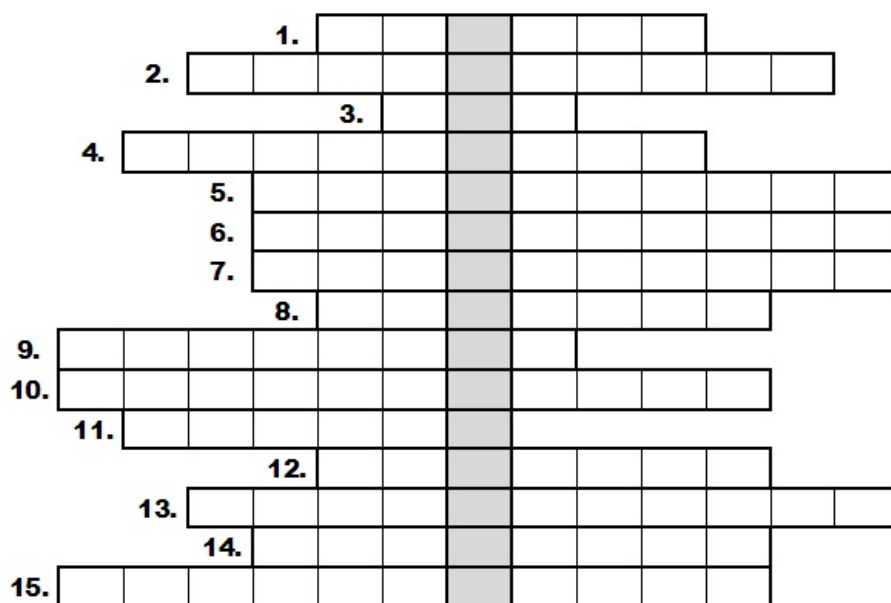
4.2 Využitie didaktických aplikácií

V svojej edukačnej činnosti využívam obľúbené a účinné formy na zopakovanie a preverenie vedomostí nielen po tematickom celku, ale aj po jednotlivých témach. Didaktické aplikácie plnia funkciu spätnej väzby, informujú žiaka aj učiteľa o nadobudnutých poznatkoch a vedú k systematickej práci.

V OPS uvádzam možnosti využitia didaktických aplikácií pri zopakovaní učiva Slováci v Uhorskom kráľovstve s využitím dejepisnej vychádzky, ktorú sme absolvovali v rámci regionálnych dejín pri spoznávaní architektonických pamiatok mesta Prešov.

Úloha : Vylúšti tajničku č. 1

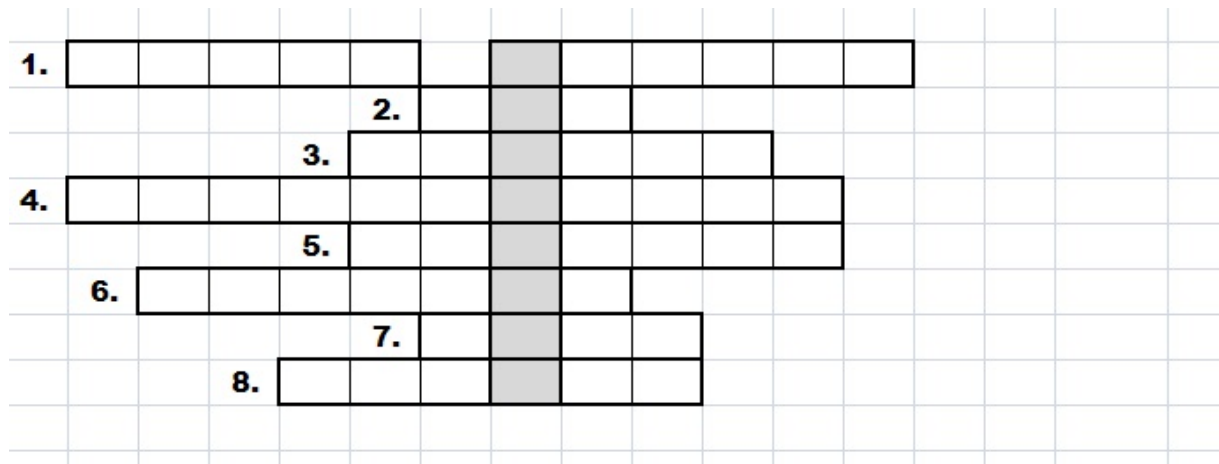
Riešenie: STREDOVEKÉ MESTO

1. Sakrálna pamiatka
2. Jeden zo živočíchov Neptúnovej fontány
3. Znak mesta
4. Chránilo majetok a životy občanov
5. Najmocnejší veľmoži na východnom Slovensku
6. Prvý mestský palác v Prešove v renesančnom štýle
7. Autor súsošia Neptúnovej fontány
8. Zakladateľ uhorského kráľovstva
9. Pedagóg, učiteľ národov, ktorý navštívil mestskú školu v Prešove
10. Mestská výsada
11. V súčasnosti je v budove Rákociho paláca
12. Názov mesta v minulosti
13. Stredne zámožní mešťania
14. Zásobáreň pitnej vody
15. Slovenský básnik, ktorý študoval na kolégiu v Prešove

Úloha: Vylúšti tajničku č. 2

Riešenie: KOLÉGIUM

1. Založil Academiu Istropolitanu
2. Epidémia, ktorá vyludnila dediny a mestá v stredoveku
3. Udelil privilégia mestám
4. Mestská výsada
5. Príslušníci vysokej šľachty
6. Zamestnaný odborník u remeselníckeho majstra v stredoveku
7. Územno-správna jednotka v Uhorsku
8. Výročný trh

Doplňovačka :

Úloha: Doplň informácie získané z dejepisnej vychádzky.

Správne doplňte chýbajúce časti vety.

1. Dominantou severnej časti námestia Prešova je
Prešovčania ho nesprávne nazývajú..... . Objekt dali postaviť v roku 1751 jezuiti ako pamiatku na mor. Stojí na mieste, kde bolo od marca do septembra 1687 popravisko..... . Dominantu diela tvorí

2. Architektonická pamiatka je jedinou zachovanou pôvodnou mestskou cisternou. Pred postavením vodovodu slúžilo občanom ako rezervoár úžitkovej vody (uved' počet) podobných cisterien. Tento objekt dal postaviť na začiatku 19. storočia(aký?) obchodník ako výraz vďaka za to, že mu mestská rada dovolila usadiť sa a podnikáť v Prešove. Až do čias Jozefa II. nesmeli okrem času trhov bývať v Prešove žiadni..... .

Ako prvý úspešne porušil tento zákaz v druhej polovici 80. rokov 18. storočia práve tento obchodník. Vďaka dobrým vzťahom s panovníkom sa mu však podarilo v meste ostať, zakúpiť si a a dokonca získať aj Sochu s trojzubcom, ktorý je na ostrove obklopený vytvoril košický kamenár a sochár

..... Súsošie dopĺňa päť menších sôch. Prvou je....., ktorá sa ovíja okolo nôh, ďalej je....., ktorá je na východe, na severe, na západe a na juhu. V priestore dnešného parku stálo od stredoveku niekoľko stavieb, ktoré je možné vidieť na starých fotografiách a mapách :

3. Najvýznamnejšou historickou dominantou Prešova a zároveň najstaršou budovou je Je jedinou zachovanou gotickou stavbou v meste. Objekt si mesto postavilo koncom 40. rokov 14. storočia. Počas svojej existencie krát vyhorel. Pôvodne bol okolo neho ohradený kamenným múrom. Ten zrušili v roku 1823 a následne zbúrali aj múr. Počas reformácie v 16. -17. storočí sa v tomto objekte schádzali raz ročne pri voľbe mestskej rady a možno aj pri iných mimoriadnych príležitostiach.

4. V južnej časti námestia, na východnej strane Hlavnej ulice , sa nachádza historický objekt V mestských písomnostiach bol uvádzaný ako..... . Po náležitej úprave a pribudovaní nových priestorov slúžil predovšetkým návštevníkom mesta, ale aj na zhromaždenia pri rôznych príležitostiach. Od začiatku 19. st. bol využívaný čoraz častejšie na rozličné kultúrne účely. 3. marca 1849 sa tu konalo zhromaždenie obyvateľstva, na ktorom k občanom prehovorili Ľ. a J. V poslednej tretine 19. st. po rozsiahlej prestavbe troch budov vznikla nová mestská reprezentačná budova určená najmä na podujatia.

5. Tento renesančný chrám je jedným z malého počtukostolov na Slovensku, postavených v období Evanjelici i kalvíni používali totiž poväčšine staršie gotické, predtým chrámy a iba výnimočne si budovali nové. V Prešove v prvej polovici 17. storočia vzrástol počet maďarských natoľko, že im prestal postačovať kostolík na Slovenskej ulici, slúžiaci dovtedy ako chrám. Nový maďarský kostol rozhodla mestská rada postaviť na námestí vedľa na mieste už zaniknutého stredovekého kostola sv. Ladislava. Jednoduchá výzdoba a vnútorné zariadenie prísne zodpovedali potrebám tejto cirkvi. Ďalšie osudy chrámu spolu s kolégiom sú kronikou dejín reformácie a protireformácie v meste. V suteréne kostola je chrámová

6. Budova bola honosným sídlom barónov Stojí v časti námestia, na východnej strane Hlavnej ulice. V stredoveku sa táto časť námestia nazývala ulica Historický objekt je súčasťou Mestskej pamiatkovej rezervácie Prešov. Vybudovali ho na mieste..... a Stavba bola dokončená v r. 1756 a má bohatú výzdobu s figurálnymi motívami odmaliarov. Súčasťou objektu bol pôvodne rozsiahly , ktorý siahal k niekdajším východným hradbám. V lete v roku 1770 navštívil toto sídlo následník

trónu. V 1. pol. 19. stor. tu pôsobilo....., založené lekárom S. Kriegerom. V súčasnosti tu sídli.....

7. Táto architektonická pamiatka so zachovaným hradbovým múrom, je príkladom objektu zo staršieho obdobia výstavby..... Dôležitým právom stredovekých miest bolo právo , ktoré chránilo a majetok(koho?) počas obliehaní mesta cisárskym, povstaleckým i cudzím vojskom. Toto právo dostali Prešovčania od kráľa v roku Dnes sa zachovala len malá časť tohto celku.

8. Jeden z najvýznamnejších školských ústavov je ako významná pamiatka na školstvo v našich kultúrnych dejinách. O založení tejto pamiatky rozhodli delegáti hornouhorských stavov na zasadnutí v Košiciach 18. novembra 1665. Zamýšľali zriadiť vyššiu školu, ktorá mala byť dôstojnou protiváhou v Trnave.

V nasledujúcom roku bol položený jej základný kameň a o ďalší rok na jeseň sa začala výučba v novej škole. Škola bola pôvodne....., . Nadviazalo na bohaté tradície mestskej humanistickej školy. V prvej polovici 19. stor. vyrástlo na jednu z najvýznamnejších škôl v celom Uhorsku, s vyučovaním a vo vyšších ročníkoch.

V roku 1908 bol na severozápadnom nároží postavený pomník obetiam z r. 1687 spolu s pamätnou tabuľou s menami popravených. Na budove sú umiestnené pamätné tabule, ktoré pripomínajú pobyt a jeho prešovský pobyt v roku 1654, a slovenského básnika a jeho štúdium na tejto škole v rokoch 1870 -1872 a ďalších osobností.

9. Na východne strane Hlavnej ulice sa nachádza palác....., s ktorými sú spojené dejiny Prešova v 17. - 18. stor. Pôvodne tu stáli dva stredoveké domy, ktoré na konci 16. stor. zakúpil sedmohradské knieža..... . Prebudovaním týchto objektov sa podarilo vytvoriť skutočný skvost mestskej renesančnej architektúry. Bol považovaný za najkrajší mestský renesančný palác na území bývalého..... . História paláca bola od jeho založenia úzko spätá s dejinami rodu. V roku 1633 tu bol podpísaný tzv. prešovský mier medzi a cisárom Po r. 1711 bol skonfiškovaný a vystriedal viacerých majiteľov. Dôkladná rekonštrukcia paláca do pôvodnej renesančnej podoby sa uskutočnila v r. 1950-1956. V súčasnosti je v budove.....

10. Budova je pravdepodobne najstaršia školská budova v meste. Najstaršia známa zmienka o škole v mestskom archíve je z r. 1429, ale škola zrejme jestvovala od prvých rokov..... storočia podľa záznamu z Vysokú úroveň školy v stredoveku dokazuje štúdium viacerých jej absolventov na rôznych zahraničných univerzitách. Pri výučbe rektori školy vhodne aplikovali nové pokrokové metódy vyučovania a takisto mesto začalo vzdelaniu venovať väčšiu

pozornosť. Rektori ako Jakub....., Samuel Diirner či Ján....., budovali školu podľa vzoru evanjelických humanistických gymnázií v..... . Zamýšľalo sa povolať za rektora....., ktorý tu pobudol niekoľko dní r. 1651 a neskôr vysoko hodnotil úroveň tejto školy.

Po postavení kolégia a začatí pravidelnej výučby r. 1667 škola zanikla. Neskôr s prestávkami bolo v nej umiestnené aj gymnázium. V priebehu 18. storočia budova viackrát a utrpela i ďalšie škody. Niekoľkokrát bola preto prebudovaná, najmä por. 1887. Od poslednej tretiny 19. storočia tu bolo štátne katolícke..... , ktoré sa v r. 1889 presťahovalo do novej budovy.

Úloha: Priradiť mená tak, aby vety boli pravdivé.

1. Z dynastie Anjouovcov bol	A Matúš Čák
2. Najmocnejší veľmoži na východnom Slovensku	B Rákociovci
3. Udelil privilégia mestám	C Ondrej II.
4. Zakladateľ uhorského kráľovstva	D Belo IV.
5. Vydal Zlatú bulu v r. 1222	E Karol Róbert
6. Pán „Váhu a Tatier“	F Matej Korvín
7. Reformný český kazateľ	G Žigmund Luxemburský
8. Prvý cisár na uhorskom tróne	H Štefan I,
9. Založil Academiu Istropolitanu	I Ján Hus
10. Rod, s ktorými sú spojené dejiny Prešova v 17. - 18. stor.	J Omodejovci

Správne odpovede : 1E ,2 J, 3D, 4H, 5C, 6A, 7 I , 8G, 9F,10B

Didaktické aplikácie môžu slúžiť aj na klasifikáciu získaných poznatkov na záver tematického celku Slováci v Uhorskom kráľovstve s implementáciou regionálnych dejín využitých na dejepisnej vychádzke.

ZÁVER

Témou mojej práce bolo Spoznávame históriu mesta Prešov, pričom som sa zamerala na spoznávanie významných architektonických pamiatok v centre mesta, dôvody ich vzniku, udalosti s nimi spojenými. Neunikli ani informácie o významných osobnostiach v súvislosti s poznávaním daných historických pamiatok.

Dejepisnou vychádzkou sme prešli po vytýčenej trase historickým jadrom mesta s cieľom všímať si aj dôležité prvky mesta a vytvoriť predstavu života v stredovekom meste Prešov. Naplnila sa tak implementácia regionálnych dejín do učiva Slováci v stredovekom Uhorsku. O úspešnosti dejepisnej vychádzky sa veľkou mierou podieľali aj samotní žiaci a to svojou dôkladnou prípravou. Z hľadiska rozvíjania kompetencií žiakov je žiaduce organizovať viac takýchto organizačných foriem vyučovania, kde sú aktívni žiaci, aby sa naučili nielen pripraviť si materiál, ale aj argumentovať, vysvetľovať a kultivovane vystupovať. Takou to formou vyučovania vplývame aj na správanie a návyky žiakov, ako aj spôsob myslenia a hodnotenia javov v reálnom svete.

Vyučovanie dejepisu musí žiakovi ukázať spojitosť so životom, má prepojiť minulosť so súčasnosťou, čo je náročné, pretože minulosť, s ktorou sa žiaci oboznamujú, vylučuje možnosť bezprostredného skúmania. Pre žiakov je však typické poznávanie prostredníctvom zážitku. A práve preto učiteľ dejepisu hľadá nové spôsoby, ako žiakom sprístupniť históriu, aby im ponúkol možnosť aktívneho poznávania či prežívania.

Myslím si, že je veľkou výhodou pre učiteľov dejepisu, že majú možnosť priamo v historickom centre ukázať žiakom stredoveké objekty, architektonické skvosty doby, v ktorej sa rozvíjalo kráľovské mesto Prešov.

Prínos OPS vidím v tom, že využívaním navrhnutých organizačných foriem a metód edukácie môžeme inovovať výučbu dejepisného vyučovania. Zapracovanie teoretických východísk pre prípravu a priebeh dejepisnej vychádzky alebo exkurzie môže poslúžiť kolegom ako si pripraviť exkurziu alebo vychádzku po teoretickej a praktickej stránke. Aplikáciou regionálnych dejín do obsahu učiva 7. ročníka môžeme skvalitniť výstupy v rámci vyučovania. Žiaci lepšie spoznajú svoje mesto, historické súvislosti a zákonitosti v rámci slovenských dejín. Dokážu nielen vymenovať architektonické pamiatky, ale aj sprostredkovať podstatné informácie o jednotlivých objektoch a to na základe ich aktívnej prípravy, zhromažďovania, triedenia a prezentovania zistení. Didaktické aplikácie používané pri zopakovaní tematického celku preveria mieru nadobudnutých poznatkov. OPS môže byť motiváciou pre učiteľov dejepisu, aby zaradili podobné aktivizujúce metódy vyučovania do vyučovacieho procesu a urobili tak vyučovanie zaujímavejším a pestrejším.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. ALBERTY, J. 1992. Didaktika dejepisu. Banská Bystrica : UMB, 1992.
2. BODNÁROVÁ, M. In. Regionálne dejiny a dejiny regiónov: Ročenka Katedry dejín FHPV PU 2004. Prešov: Universum, 2004.
3. Dejiny 2/2012 – internetový časopis Inštitútu histórie FF PU v Prešove
4. KALOUS, Z., OBST, O. a kol. Školní didaktika. Praha, 2002.
5. KREDÁDUS, J. Dejepis v školskom vzdelávacom programe ISCED 2. Bratislava : MPC, 2011. ISBN 978-80-8052-399-2
6. MAKIŠOVÁ, A. Regionálna výchova v primárnom vzdelávaní. Bratislava : MPC, 2013 978-80-8052-479-1
7. MÄSIAR, P., KVAPIL, R. Ako písať záverečné práce. Bratislava : MPC, 2010.
8. PETLÁK, E.: Všeobecná didaktika. Bratislava : IRIS, 1997.
9. ŠVORC, P. 2006. Sprievodca po historickom Prešove. Prešov : Universum, 2006. ISBN 80-89046-35-5
10. TUREK, I. Inovácie v didaktike. Bratislava : MPC, 2004, 2005.
11. VASILOVÁ D. Vyučovacia hodina dejepisu a jej štruktúra. In Dejiny. Zodp. red. Darina Vasiľová. Prešov : Universum; Inštitút histórie, 2010, roč. 5.
12. ZELINA, M. Aktivácia a motivácia žiakov na vyučovaní. Prešov : MC, 1996.
13. ZELINOVÁ, M. Výchova človeka pre nové milénium. Bratislava, 2004.

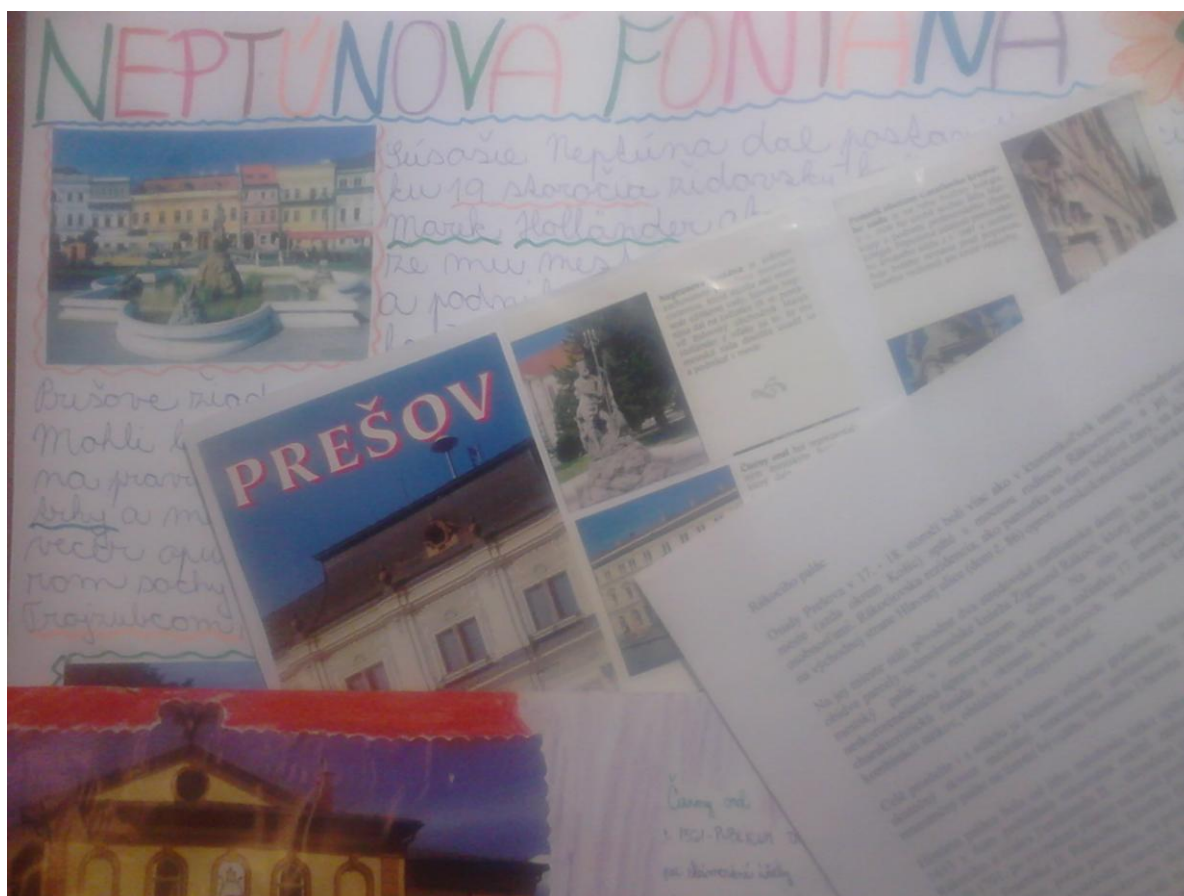
Internetové zdroje

14. Prešov [online]. severovychod.sk, [cit.04.04.2014]. Dostupné na <http://www.severovychod.sk/body-zaujmu/k/4-financie-pravo-podnikanie>
15. Historické pamiatky [online]. virtualtravel.sk, [cit. 02.04.2014]. Dostupné na [www: http://www.virtualtravel.sk/sk/panorama/presovsky-kraj/presov/historicke-centrum-mesta](http://www.virtualtravel.sk/sk/panorama/presovsky-kraj/presov/historicke-centrum-mesta)
16. Historické pamiatky [online]. presov.sk , [cit. 03.04.2014] <http://www.presov.sk/portal/?c=12&ctg=283>

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Vypracovanie projektov o historických pamiatkach mesta Prešov

Príloha 1 Vypracovanie projektov o historických pamiatkach mesta Prešov

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1 Bašta

<http://mw2.google.com/mw-panoramio/photos/medium/14713637.jpg>

Obrázok 2 Súsošie Immaculaty

http://img2.flog.pravda.sk/7xw/sMU_55643_m.jpg

Obrázok 3 Evanjelické kolégium

<http://www.severovychod.sk/body-zaujmu/258-evanjelicke-kolegium>

Obrázok 4 , 5, 6, 7 Evanjelický chrám Sv. Trojice

<http://www.presov.sk/portal/?c=12&id=3086>

Obrázok 8 Stará mestská škola

http://i.sme.sk/cdata/6/53/5350066/HISTORIIA-r837_res.jpg

Obrázok 9 Kostol sv. Mikuláša

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/79/Konkatedrala_presov_z_vychodu.jpg/220px-Konkatedrala_presov_z_vychodu.jpg

Obrázok 10 Palác Rákociovcov

<http://www.hupka.estranky.sk/img/mid/33/presov--rakociho-palac.jpg>

Obrázok 11 Neptúnova fontána

<http://pis.sk/image/30834/p1000640.jpg>

Obrázok 12 Čierny orol

<http://www.presov.sk/portal/?c=12&id=3080>

Obrázok 13 Palác Klobušickovcov

http://pis.sk/image/35313/dsc_0782.jpg